

Moderne tijd

Enkele gegevens over de Engelse stad Manchester:

- 1 In 1730 werden de wegen vanuit Manchester naar omliggende steden zoals naar de havenstad Liverpool verhard.
- 2 Tussen 1773 en 1801 groeide het inwoneraantal van 22.481 bewoners naar 75.281 bewoners.
- 3 In 1781 opende Richard Arkwright de eerste op stoomkracht aangedreven textielfabriek in het centrum van Manchester.

3p **18** Leg bij ieder gegeven uit waardoor dit bijdroeg aan de Industriële Revolutie.

Twee ontwikkelingen in de negentiende eeuw zijn:

- 1 de opkomst van emancipatiebewegingen en
- 2 de uitbreiding van het kiesrecht.

2p **19** Leg uit welk verband er bestaat tussen beide ontwikkelingen.

Een bewering:

Het modern imperialisme houdt verband met:

- 1 industrialisatie in het moederland en
- 2 nationalisme in het moederland.

4p **20** Ondersteun beide delen van de bewering.

Gebruik bron 11.

2p **21** Leg uit welke politieke stroming deze prentbriefkaart waarschijnlijk heeft uitgegeven.

In 1915 werd de stad Londen meerdere keren gebombardeerd vanuit Duitse zeppelins (luchtschepen). Het gebruik van zeppelinbommen tijdens de Eerste Wereldoorlog past bij de manier van oorlog voeren in de twintigste eeuw.

2p **22** Leg dit uit met twee kenmerken van deze nieuwe manier van oorlog voeren.

Gebruik bron 12.

Het verhaal van Emmy Bonhoeffer speelt zich af in nazi-Duitsland.

4p **23** Leg dit uit door:

- twee kenmerken van het nationaalsocialisme in Duitsland te noemen en
- bij elk kenmerk een passend voorbeeld uit de bron te geven waaruit dit kenmerk blijkt.

Gebruik bron 13.

De heer Weber wordt naar aanleiding van de aanpassing van zijn huisstijl en telegramadres opgepakt en gevangengezet. De reacties van zowel de heer Weber als van de autoriteiten hierop passen bij de Duitse bezetting van Nederland.

- 4p **24** Licht dit toe door uit te leggen waarom de heer Weber:
- zijn postpapier van de autoriteiten moet aanpassen en
 - (nadat hij dit heeft gedaan) toch wordt gearresteerd.

Gebruik bron 14.

Deze omschrijving van de Amerikaanse Revolutie komt uit een schoolboek uit de Sovjet-Unie.

- 2p **25** Leg uit dat deze omschrijving kan worden verklaard vanuit de Koude Oorlog.

Gebruik bron 15.

Een bewering:

Deze foto zou geschikt geweest zijn voor een propagandacampagne van de Nederlandse regering tijdens de dekolonisatie van Indonesië.

- 2p **26** Leg dit uit door aan te geven:
- welke boodschap de Nederlandse regering met de foto had kunnen overdragen en
 - tot welke doelgroep de Nederlandse regering zich daarbij had kunnen richten.

Een bewering:

De ontwikkeling van de multiculturele samenleving in Europa na 1945 kan in verband gebracht worden met:

- 1 het proces van dekolonisatie en
- 2 de toenemende welvaart.

- 4p **27** Leg beide delen van de bewering telkens met een voorbeeld uit.

Gebruik bron 16.

Deze advertentie past bij een kenmerkend aspect van de tweede helft van de twintigste eeuw.

- 2p **28** Toon dit aan.

Moderne tijd

bron 11

Een prentbriefkaart uit de periode 1900-1918 met als onderschrift 'Vervloekte Fabriek':

bron 12

Na de Tweede Wereldoorlog vertelt Emmy Bonhoeffer hoe haar zwager in 1938 in Duitsland bijna wordt opgepakt:

Ik weet nog hoe de man van mijn zus Lena, toen hij na de Kristalnacht (de nacht van 9 op 10 november 1938 waarin de Duitse nationaalsocialisten Joodse winkels, synagogen en andere gebouwen vernielden) 's morgens de trein nam naar zijn kantoor in de stad en de synagoge zag branden, bij zichzelf mompelde: "Dit is een belediging voor een beschaafd volk, een belediging voor de beschaving." Onmiddellijk draaide een meneer die voor hem zat zich om en toonde hem zijn partijinsigne en legitimatie. De man was lid van de Gestapo (de geheime politie), en mijn zwager moest hem zijn papieren laten zien. Hij moest zijn adres opgeven en kreeg het bevel zich de volgende ochtend om negen uur bij het partijbureau te vervoegen. Toen mijn zwager die avond thuiskwam, vertelde hij mijn zus wat hem overkomen was, en ze zei: "Had je je mond niet kunnen houden? Wat zal er nu gebeuren? Ze zetten je nog in het concentratiekamp!" Hoe hij zich eruit heeft gekletst, weet ik niet, maar voor straf moest hij de rantsoenkaarten voor zijn woonwijk aan het begin van iedere maand op alfabet leggen en uitreiken.

bron 13

In 1941 wordt de firma Weber bevolen haar huisstijl en telegramadres aan te passen. Aan de klanten van de firma wordt het onderstaande bericht gestuurd:

L. S.

Per Zaterdag 8 Mei j.l., vervoegden zich aan het kantoor der N. V. Agentuur & Commissiehandel W. F. C. WEBER, twee agenten der motorbrigade, die den Directeur mededeelden, dat onze emaille-reclameplaat, waarop voorkwam ons telegramadres „O r a n j e k l a n t”, verwijderd moest worden.

Dit telegramadres was sinds November 1931 bij de Kamer van Koophandel ingeschreven.

Donderdag daaraanvolgend werden, naar aanleiding van een schrijven van onzen Directeur aan den Hoofdcommissaris van Politie, onze enveloppen en reclamekaarten, welke sinds jaren een rood, wit, blauw kruisband droegen, in beslag genomen, met verbod deze verder te gebruiken.

Wij hebben een nieuw telegramadres aangevraagd, wat ons per 8 Mei 1941 onder No. 1647 door den directeur-generaal der P. T. T. is toegezegd en hetwelk luidt: „**HETMOEST**”, terwijl wij onze enveloppen tot nader order in zwart hebben laten drukken.

Wij hopen, dat U goede nota zult nemen van ons nieuw telegramadres.

Hoogachtend,
N. V. Agentuur & Commissiehandel
W. F. C. WEBER.

bron 14

In een schoolboek uit 1965 uit de Sovjet-Unie maakt de democratische Amerikaanse Revolutie (in 1776) onderdeel uit van de geschiedenislessen. In het boek moeten de leerlingen aan het eind van het hoofdstuk onder andere de volgende vragen beantwoorden:

Vraag 3. Leg aan de hand van de Amerikaanse bourgeoisrevolutie in de achttiende eeuw (ook bekend als de Onafhankelijkheidsoorlog) uit, waarom de bourgeoisie nooit lang op de steun van de massa kan rekenen en waarom een succesvolle bourgeoisrevolutie gevolgd wordt door een kloof tussen de bourgeoisie en de massa. (...)

Vraag 5. Op welke manier bevorderde de Amerikaanse grondwet de belangen van de bourgeoisie en de plantage-eigenaren en beperkte deze grondwet de rechten van het volk?

bron 15

Een foto uit 1949 van Nederlandse militairen in Sabang, Indonesië:

bron 16

Een foto uit 1965:

Toelichting

In 1965 staat in een brochure van een Arnhemse lederwarenfabriek een gitaartas, de *beat swingbag*. De tas wordt aangeprezen als: 'speciaal voor tieners, met enorme bergruimtes en een apart vak met rits voor een tramkaart en dergelijke'.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.